

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 52/97

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Tibora Šafárika a členov senátu JUDr. Viery Mrázovej a JUDr. Richarda Rapanta prerokoval 27. októbra 1999 bez ústneho pojednávania prijatý podnet Istrochemu, a. s., Bratislava, Nobelova 34, zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Arendackým, Bratislava, Legionárska 4, vo veci porušenia základného práva právnickej osoby na právnu pomoc v konaní pred súdmi a základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi upravených v čl. 47 ods. 2 a 3 a v čl. 48 ods. 1 prvej vete Ústavy Slovenskej republiky a tiež upravených v čl. 38 ods. 1 prvej vete ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd, uznesením Obvodného súdu Bratislava 3 (teraz Okresného súdu Bratislava III) č. k. 36 Cb 74/93-5 z 31. marca 1993 a postupom v konaní Obvodného súdu Bratislava 3 vedenom pod sp. zn. 8 Cb 360/93 a jeho uznesením č. k. 8 Cb 360/93-11 z 9. novembra 1994, ako aj postupom v konaní Mestského súdu v Bratislave (teraz Krajského súdu v Bratislave) vedenom pod sp. zn. 19 Cob 144/95 a jeho uznesením č. k. 19 Cob 144/95-19 z 11. mája 1995 a takto

r o z h o d o l :

Podnet akciovej spoločnosti Istrochem v Bratislave, Nobelova 34,
z a m i e t a.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach (ďalej len „ústavný súd“) po zistení, že podnet akciovej spoločnosti Istrochem, Bratislava, Nobelova 34 (ďalej len „navrhovateľ“), splňal náležitosti upravené v zákone Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 38/1993 Z. z.“), prijal ho na konanie, čím začalo konanie vo veci samej.

Navrhovateľ v podnete namietal porušenie svojich základných práv, a to práva na právnu pomoc v konaní pred súdmi a základného práva na prerokovanie veci jeho zákonným sudcom. Tohoto porušenia sa mali dopustiť svojím postupom a rozhodnutiami v konaniach uvedených v záhlaví tohto rozhodnutia bývalý Obvodný súd Bratislava 3 a bývalý Mestský súd v Bratislave.

S odvolaním sa na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 26/94 z 10. mája 1994 žiadal vydať nález, „že vyššie uvedenými rozhodnutiami súdov a ich postupom bolo porušené právo zaručené v Čl. 48 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky a v Čl. 38 ods. 1 prvá veta Listiny základných práv a slobôd a tiež právo zaručené v Čl. 47 ods. 2, prípadne aj ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky“. Ďalej navrhoval, aby ústavný súd tieto rozhodnutia zrušil.

V podnete na začatie konania navrhovateľ uviedol, že na základe žaloby MEZ Vsetín, s. p., Vsetín adresovanej Mestskému súdu v Bratislave začalo na tomto súde 12. februára 1993 konanie v žalovanej veci. Mestský súd v Bratislave uznesením č. k. 36 Cb 74/93-5 z 31. marca 1993 vyslovil svoju vecnú nepríslušnosť a vec postúpil Obvodnému súdu Bratislava 3 ako súdu príslušnému na ďalšie konanie.

Podaním z 24. októbra 1994 sa právny predchodca navrhovateľa (Istrochem, š. p., Bratislava, Dimitrovova 34; v konaní pred všeobecnými súdmi žalovaný) prostredníctvom splnomocneného zástupcu (advokáta) k žalobe vyjadril. Uviedol

v ňom, že žaloba mu bola doručená 18. októbra 1994 a že v nej uvedená penalizovaná faktúra (dôvod podania žaloby) bola žalovaným uhradená 15. apríla 1994. Vo vyjadrení k žalobe tiež uviedol, že s ohľadom na „ustanovenie § 9 ods. 3 písm. c) bod II OSP čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd ospravedlňujem neúčasť zástupcu odporcu na pojednávaní dňa 9. 11. 1994. Pre prípad, že by súd, napriek uvedenému vo veci konal, vyčísľujem trovy právneho zastúpenia sumou 690,- Sk“.

Obvodný súd Bratislava 3 zastavil konanie uznesením č. k. 8 Cb 360/93-11 z 9. novembra 1994, pretože navrhovateľ MEZ, s. p., Vsetín pred začatím konania vzal svoju žalobu späť; súd tiež rozhodol o tom, že žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania.

Proti tomuto uzneseniu Obvodného súdu Bratislava 3 podal navrhovateľ (v konaní pred všeobecnými súdmi žalovaný) odvolanie a žiadal uznesenie súdu prvého stupňa vo výroku o trovách zmeniť a zaviazať žalobcu (MEZ, s. p., Vsetín) nahradiť ním vyčíslené trovy konania, a to aj za písomný úkon odvolania.

Uznesením č. k. 19 Cob 141/95-19 z 11. mája 1995 Mestský súd v Bratislave ako súd odvolací napadnuté uznesenie Obvodného súdu Bratislava 3 potvrdil s odôvodnením, že plná moc udelená advokátovi nebola podpísaná štatutárnym zástupcom, teda osobou oprávnenou za organizáciou konať, ale len vedúcim odboru právnych služieb. Navrhovateľ však s týmto právnym názorom Mestského súdu v Bratislave nesúhlasil odvolávajúc sa na ustanovenie § 20 ods. Občianskeho zákonníka a na ustanovenie § 15 Obchodného zákonníka, podľa ktorých sú za právnickú osobu oprávnené konať tiež iné osoby. „Toto oprávnenie sa vzťahuje na úkony, ku ktorým obvykle dochádza pri činnosti, ktorou boli tieto osoby pri prevádzkovaní podniku poverené, resp. je to vzhľadom k ich pracovnému zaradeniu obvyklé. Náplňou práce vedúceho odboru právnych služieb (teraz vedúceho právneho odboru) našej organizácie bolo a je okrem iného, vystupovať pred súdom vo veciach, v ktorých je naša organizácia účastníkom konania. Úkony tohoto pracovníka sú úkonmi organizácie, teda účastníka konania. Nejedná sa o zastúpenie v zmysle ustanovenia § 24 OSP“.

Bol toho názoru, že uznesením Mestského súdu v Bratislave mu ako účastníkovi konania (t. j. Istrochem, š. p., Bratislava) bolo odopreté právo nechať sa v konaní zastúpiť, resp. udeliť plnú moc, a tým bolo porušené aj jeho základné právo upravené v čl. 47 ods. 2 ústavy a v čl. 37 ods. 2 ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd (ďalej len „Listina“). V tejto súvislosti poukázal aj na to, že „ak bol Mestský súd presvedčený o tom, že plná moc udelená právnomu zástupcovi odporcu nemá účinky plnomocenstva, muselo mu byť zrejmé, že odvolanie podal niekto, kto k tomu nebol oprávnený a ak sa už rozhodol, nesporne v rozpore s Čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, nedostatok podmienky konania neodstraňoval, mal postupovať podľa ust. § 218 ods. 1 písm. b) OSP. V rozpore s uvedenými ustanoveniami zákona a Ústavy Slovenskej republiky však Mestský súd v Bratislave uskutočnil konanie a vydal rozhodnutie, ktorým sa konanie skončilo“.

Navrhovateľ v podnete ďalej uviedol, že rozhodnutie o náhrade trov konania (o ich nepriznaní) bolo navyše vydané vecne nepríslušnými súdmi, keď bývalý Mestský súd v Bratislave nesprávne vyslovil svoju vecnú nepríslušnosť o veci konať. On sám odvolanie proti rozhodnutiu bývalého Mestského súdu v Bratislave nepodal len preto, že „toto uznesenie Mestského súdu v Bratislave nemohlo zmeniť ustanovenia zákona, ktoré upravovali vecnú príslušnosť súdu (čl. 48 ods. 1 druhá veta v spojení s čl. 144 ods. 1 ústavy)“.

K obsahu podnetu navrhovateľa sa vyjadrili Okresný súd Bratislava III (bývalý Obvodný súd Bratislava 3) a Krajský súd v Bratislave – bývalý Mestský súd v Bratislave (ďalej len „odporcovia“) a navrhovali ho zamietnuť.

K námietke navrhovateľa o vecnej nepríslušnosti súdov sa vyjadrili tak, že vecnú príslušnosť krajského súdu v zmysle ustanovenia § 9 ods. 3 písm. c) bod II) OSP v znení platnom v čase začatia konania bolo treba posudzovať nie podľa toho, kde má ten-ktorý z účastníkov konania sídlo, ale podľa toho, či ide o vec z medzinárodného obchodného styku. Keďže k právnomu vzťahu zohľadňujúcemu pohľadávku Istrochemu, š. p., Bratislava i k splneniu dlhu došlo pred 1. januárom 1993, teda za existencie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, podľa ich názoru nevznikol a ani vzniknúť nemohol vzťah z medzinárodného obchodného styku.

K úvahe navrhovateľa týkajúcej sa deklaratórneho, príp. konštitutívneho charakteru uznesenia o vyslovení vecnej nepríslušnosti pripomenuli odporcovia, že argumentácia navrhovateľa vychádza z nesprávnych tvrdení, že v danej veci išlo o spor z medzinárodného obchodného styku. Ďalej uviedli, že ak sa navrhovateľ domnieval, že poučenie bývalého Mestského súdu v Bratislave o opravnom prostriedku bolo nesprávne, mohol podať proti uzneseniu odvolanie (§ 204 ods. 2 OSP), ktorého prípustnosť a dôvodnosť by posúdil Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací. Takto sa potom navrhovateľ obrátil na ústavný súd so svojím podnetom predčasne, lebo pred tým nevyužil všetky riadne opravné prostriedky.

K námietke o nepriznaní trov konania sa vyjadrili v tom zmysle, že odmenu za zastupovanie advokátom súd priznať nemohol, pretože plnomocenstvo na zastupovanie nebolo udelené štatutárnym orgánom žalovaného, ale iba vedúcim odborom právnych služieb. Aj keď by akceptovali pripomienku navrhovateľa podnetu, že Mestský súd v Bratislave mal odvolanie podané advokátom (bez kvalifikovaného splnomocnenia) odmietnuť podľa § 218 ods. 1 písm. b) OSP, táto skutočnosť podľa odporcov „na výsledku konania v konečnom dôsledku nič nemení“.

Navrhovateľ i odporcovia sa písomne vyjadrili, že na ústnom pojednávaní o podnete netrvali. Keďže od ústneho pojednávania nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci, prejednal ústavný súd podnet navrhovateľa bez tohto pojednávania.

II.

Ústavný súd pri rozhodovaní o podnete vychádzal zo skutkového stavu zisteného z obsahu podnetu a jeho doplnku, k podnetu pripojených príloh, z obsahu vyjadrení odporcov, ako aj z obsahu súdnych spisov bývalého Mestského súdu v Bratislave (odporca v 2. rade) sp. zn. 36 Cb 74/93, bývalého Obvodného súdu Bratislava 3 (odporca v 1. rade) sp. zn. 8 Cb 360/93 a bývalého Mestského súdu v Bratislave sp. zn. 19 Cob 141/95. Zistil, že bývalý Mestský súd v Bratislave uznesením č. k. 36 Cb 74/93-5 z 31. marca 1993 vyslovil svoju vecnú nepríslušnosť vo veci konať s tým, že po právoplatnosti uznesenia postúpi vec Obvodnému súdu

Bratislava 3 ako súdu príslušnému. Napriek tomu v poučení uznesenia uviedol, že proti tomuto uzneseniu odvolanie nie je prípustné.

Proti uzneseniu o vyslovení vecnej nepríslušnosti súdu účastníci konania odvolanie nepodali.

Obvodný súd Bratislava 3 konal o žalobe MEZ, s. p., Vsetín (žalobca) podanej proti Istrochemu, a. s., Bratislava (žalovaný) ako súd vecne príslušný, a preto po späťvzati žaloby konanie zastavil a náhradu trov žiadnemu z účastníkov konania nepriznal (uznesenie č. k. 8 Cb 360/93-11 z 9. novembra 1994).

Prvostupňový súd výrok tohto uznesenia odôvodnil s poukázaním na ustanovenia § 96 ods. 1 a 2 a § 146 ods. 1 písm. c) OSP, podľa ktorého žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania, ak bolo konanie zastavené.

Bývalý Mestský súd v Bratislave napadnuté uznesenie Obvodného súdu Bratislava 3 ako vecne správne potvrdil. Bol toho názoru, že účastník konania pre nedostatok plnomocenstva nebol zastúpený advokátom, lebo plnomocenstvo na zastupovanie nebolo podpísané štatutárnym zástupcom podniku. Svoj právny názor odôvodnil tým, že „podľa § 20 ods. 1 OZ právne úkony právnickej osoby vo všetkých veciach robia tí, ktorí sú na to oprávnení zmluvou o zriadení právnickej osoby, zakladacou listinou alebo zákonom (štatutárne orgány). Štatutárnym orgánom podľa § 19 ods. 3 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku je riaditeľ“, takže „v danom prípade teda splnomocnenie udelené právnomu zástupcovi nemá účinky plnomocenstva, pretože nebolo udelené štatutárnym orgánom odporcu“.

Ústavný súd po prerokovaní prijatého podnetu dospel k záveru, že mu nemožno vyhovieť.

Ústavný súd je súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Túto ochranu poskytuje aj základným právam účastníkov v konaní o ich veci pred súdmi (všeobecnými) alebo pred inými orgánmi Slovenskej republiky v prípadoch ustanovených zákonom. Tieto práva vyplývajú z ústavnoprocených princípov konania pred uvedenými orgánmi (čl. 46 až 50 ústavy) a patrí medzi ne aj právo každého na rozhodnutie jeho veci tým sudcom, ktorého určuje zákon.

Ústava základné právo na zákonného sudcu upravuje v čl. 48 ods. 1, podľa ktorého „nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi; príslušnosť súdu ustanoví

zákon“. Je ním zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a tento ustanovuje, ktorý súd je vecne, miestne a funkčne príslušný na prerokovanie veci, čo je prvým predpokladom pre určenie zákonného sudcu, keďže označené základné právo sa výslovne spája s osobou sudcu, nie so súdom. Postavenie zákonného sudcu ako osoby, ktorá má o veci rozhodnúť, je späté so sústavou súdov, ktorú upravuje zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov. Pre potreby rozhodovania o podnete navrhovateľa v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 12/1993 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov), ktorý upravoval sústavu týchto súdov, v čase začatia konania o návrhu žalobcu sústavu všeobecných súdov v Slovenskej republike, t. j. 22. januára 1993. So sústavou súdov priamo súvisí aj príslušnosť súdu o veci rozhodovať upravená Občianskym súdnym poriadkom, a tým aj osoba zákonného sudcu, za ktorého treba pokladať sudcu určeného v súlade s rozvrhom práce vecne a miestne príslušného súdu (uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 15/96 z 3. apríla 1996). Inými slovami, nevyhnutným predpokladom toho, aby účastník konania nebol odňatý svojmu zákonnému sudcovi, je rozhodovanie o jeho veci tým súdom, ktorý je podľa zákona (OSP) na rozhodovanie o nej vecne, miestne i funkčne príslušný. Zákon, ktorý upravuje príslušnosť súdu priamo, je nevyhnutné uplatňovať aj pri rozhodovaní o určení súdu príslušného na konanie v konkrétnej veci. Inak môže dôjsť k jej postúpeniu súdu nepríslušnému, čo je v konečnom dôsledku porušením základného práva účastníka konania nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Rozhodnutím súdu o príslušnosti súdu iného nesmie byť teda účastník konania v konkrétnej veci odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanovuje zákon, ktorý nepriamo určuje aj osobu zákonného sudcu. Ako už bolo spomenuté, zákonom ustanovujúcim príslušnosť súdov v občianskom súdnom konaní je Občiansky súdny poriadok, ktorý v ustanovení § 11 ods. 1 upravuje, že konanie sa uskutočňuje na tom súde, ktorý je vecne a miestne príslušný. Pre určenie vecnej a miestnej príslušnosti sú až do skončenia konania rozhodné okolnosti, ktoré tu existujú (sú) v čase konania (teda aj

v čase jeho začatia doručením žaloby) a trvajú až do jeho skončenia. Uvedené ustanovenie vyjadruje zásadu perpetuatio fori spočívajúcu v trvaní súdnej príslušnosti určenej až do skončenia konania bez ohľadu na neskoršie zmeny okolností, ktoré sú inak pre určenie príslušnosti rozhodné; výnimky z tejto zásady upravuje zákon, napr. v § 12 OSP.

Ak súd, ktorému bola žaloba doručená, nesúhlasí s tým, že je vecne či miestne príslušný, postúpi vec podľa zákona príslušnému súdu. Súd sa teda určovaním príslušnosti zaoberá až vtedy, keď spor vznikne.

V čase začatia konania o veci ustanovenie § 9 OSP o vecnej príslušnosti súdov bolo upravené zákonom č. 519/1992 Zb. a zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 5/1993 Z. z. Konanie začalo po zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, t. j. po vzniku dvoch samostatných subjektov medzinárodného práva - Českej republiky a Slovenskej republiky 1. januára 1993.

Navrhovateľ (v konaní pred všeobecnými súdmi žalovaný) bol toho názoru, že v čase začatia konania boli nové podmienky pre posúdenie vecnej príslušnosti, než aké boli v čase vzniku obchodného vzťahu, z ktorého neskôr vznikol spor. Preto mal, podľa neho, Mestský súd v Bratislave (jemu bola žaloba právnickej osoby z Českej republiky doručená) posudzovať príslušnosť súdu, ktorému mala byť vec postúpená, ako spor vzniknutý zo vzťahov z medzinárodného obchodného styku dvoch právnických osôb (§ 9 ods. 3 písm. c) bod II) OSP) a vecne príslušným o veci konať mal byť Mestský súd v Bratislave ako súd s úrovňou krajského oprávnený na rozhodovanie v prvom stupni, a nie Obvodný súd Bratislava 3 s úrovňou súdu okresného, kde mal žalovaný sídlo.

Mestský súd v Bratislave podľa § 104 ods. 2 OSP v znení vyššie citovaných noviel vydal uznesenie, v ktorom posúdil vecnú príslušnosť súdu oprávneného konať vo veci podľa § 9 ods. 3 písm. a) OSP v spojení s § 9 ods. 1 OSP ako spor z právnych vzťahov medzi podnikateľmi pri ich podnikateľskej činnosti, ktorého suma požadovaná navrhovateľom neprevýšila 200.000,- Kčs.

Proti uzneseniu Mestského súdu v Bratislave č. k. 36 Cb 74/93-5 z 31. marca 1993, ktorým tento rozhodol o svojej nepríslušnosti a o postúpení veci Obvodnému súdu Bratislava 3, nepodal žiaden z účastníkov konania odvolanie. Po nadobudnutí

právoplatnosti tohto uznesenia proti postúpeniu veci nenamietal ani súd, ktorému bola vec spolu s rozhodnutím postúpená, a vo veci konal ako súd vecne príslušný.

Ústavný súd právne uzatvára, že pokiaľ ide o spor z obchodných vzťahov medzi dvoma právnickými osobami, ktorých sídlo je v rôznych štátoch, je potrebné postupovať podľa OSP účinného v čase, keď spor vznikol - t. j. v čase uplatnenia nároku na súde, a to bez ohľadu na to, že obchodný záväzkový vzťah vznikol ešte v čase existencie štátu spoločného. Aj keď nároky upravené hmotným právom sú prirodzene zachované podľa zmluvy uzavretej pred vznikom súdneho sporu o ne (v danom v čase, keď bol ešte spoločný štát a bola aj jurisdikcia zhodne upravená), spor, ktorý vznikol z tohoto obchodného vzťahu, treba posudzovať podľa jurisdikcie už samostatných štátov ako samostatných subjektov medzinárodného práva. Ak teda spor z obchodných vzťahov vznikol medzi právnickou osobou so sídlom v Českej republike (žalobca) a právnickou osobou so sídlom v Slovenskej republike (žalovaný), nemožno opomenúť medzinárodný prvok v týchto vzťahoch pri posudzovaní vecnej príslušnosti súdu, t. j. podľa § 9 ods. 3 písm. c) bod II) OSP.

Podľa § 103 OSP kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať (podmienky konania). Ak sú neodstrániteľné, konanie zastaví a prípadne vec postúpi inému orgánu (§ 104 ods. 1 prvá veta OSP). Odstrániteľné nedostatky, medzi ktoré patrí aj spor o vecnú príslušnosť súdu, ktorý má o veci konať, musia byť odstránené do ukončenia súdneho konania. Súd, ktorého vecná príslušnosť bola namietaná, a je teda sporná, môže pokračovať v konaní, ale nemôže vydať rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. Ak sa nepodarí nedostatok odstrániteľnej podmienky odstrániť, konanie zastaví. Z uvedeného vyplýva, že na splnenie podmienky vecnej príslušnosti prihliada súd kedykoľvek za konania o veci, a to aj z úradnej povinnosti.

Ak sa účastník, na rozdiel od súdu (ako tomu bolo v danom prípade) domnieval, že o jeho veci koná vecne nepríslušný súd, a teda z tohoto dôvodu je odňatý svojmu zákonnému sudcovi, bolo na ňom, aby námietku porušenia ústavnej ochrany vyplývajúcu z ústavnoprocésneho princípu o zákonnom sudcovi (čl. 48 ods. 1 ústavy) uplatnil bezprostredne po tom, ako mu boli známe skutočnosti, ktoré ho k tomu oprávňovali, teda ešte na všeobecnom súde podaním riadneho opravného prostriedku.

Ochranu základného práva účastníka konania pred odňatím zákonnému sudcovi poskytujú predovšetkým všeobecné súdy rôzneho stupňa, pretože ony sú oprávnené rozhodovať spory o vecnú príslušnosť (§ 104 ods. 2 OSP). Ak sa žalobca ako účastník konania (v konaní pred ústavným súdom navrhovateľ) mohol aktívne zúčastniť odvolacieho konania o určenie vecne príslušného súdu tým, že proti rozhodnutiu Mestského súdu v Bratislave sp. zn. 36 Cb 74/93 z 31. marca 1993 mohol podať odvolanie (ako sám priznal, tak neurobil), nemôže ústavný súd poskytnúť ústavnú ochranu takémuto postupu účastníka v konaní pred všeobecným súdom. Podnetom podaným ústavnému súdu na ochranu základných práv nemožno nahrádzať opravné prostriedky, ktorými sa účastník konania mohol účinne domôcť týchto práv, v danom prípade základného práva ne byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Podnet si tiež nemožno zamieňať za procesný prostriedok, ktorým by malo byť ex post zmarené už právoplatné rozhodnutie všeobecného súdu.

Ústavný súd teda nie je oprávnený poskytovať ústavnú ochranu základnému právu, ak sa tejto ochrany mohol domôcť účastník konania sám ešte v konaní pred všeobecnými súdmi. Aj keby ústavný súd v konaní o podnete zistil, že protiprávnym konaním všeobecných súdov, prípadne rozhodnutím samým došlo k porušeniu základného práva účastníka konania, ale on sám nevyužil na jeho ochranu všetky účinné prostriedky upravené v OSP, nemohol by poskytnúť ústavnú ochranu tomuto právu prostredníctvom konania pred ústavným súdom.

Námietka navrhovateľa týkajúca sa porušenia jeho základného práva na právnu pomoc (čl. 47 ods. 2 ústavy) spočívala vlastne v jeho návrhu na preskúmanie právneho názoru na uplatnenie ustanovenia § 19 ods. 3 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v spojení s § 20 ods. 1 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) všeobecným súdom. Inými slovami, či mohol alebo nemohol iný pracovník štátneho podniku okrem jeho riaditeľa (štatutárny orgán) uzatvoriť s advokátom dohodu o plnomocenstve, čo v konečnom dôsledku viedlo k tomu, že súd advokátovi nepriznal náhradu nákladov spojených so zastupovaním.

Ústavný súd konštatuje, že v čase rozhodovania vo veci problematiku zmluvného zastúpenia (§ 23 OZ) upravovali ustanovenia § 20 OZ v spojení s § 19 ods. 3 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku (ďalej len „zákon o štátnom podniku“).

Podľa ustanovenia § 20 ods. 1 OZ za právnickú osobu robia právne úkony vo všetkých veciach týkajúcich sa právnickej osoby štatutárne orgány, ktorým podľa § 19 ods. 3 zákona o štátnom podniku v štátnom podniku je riaditeľ. Za právnickú osobu môžu robiť právne úkony aj iní jej pracovníci alebo členovia, pokiaľ je to určené vo vnútorných predpisoch právnickej osoby alebo je to vzhľadom na ich pracovné zaradenie obvyklé (§ 20 ods. 2 OZ). Z obsahu tohto ustanovenia je zrejmé, že právne úkony sa môžu týkať vecí patriacich do ich pracovnej činnosti vyplývajúcej z ich pracovnoprávneho vzťahu, ako to bolo aj v tomto prípade. Pre výkon práce právnika (vedúceho právneho odboru) je obvyklou prácou v mene organizácie vystupovať pred všeobecnými súdmi rozhodujúcimi o veciach týkajúcich sa právnickej osoby a robiť v jej mene právne úkony s konaním súdu súvisiace. Z jeho pracovného zaradenia však nevyplýva možnosť robiť také právne úkony, ktoré je oprávnený robiť len štatutárny orgán, a tou je aj uzatvorenie dohody o splnomocnení s treťou osobou na konanie pred všeobecnými súdmi. Právnik (vedúci právneho odboru) nemôže s ohľadom na svoju pracovnú činnosť a z nej vyplývajúce právne úkony robiť také právne úkony, že by nimi sám preniesol svoju pracovnú činnosť na osobu tretiu. Mohol by tak urobiť len, ak je to určené vo vnútorných predpisoch, prípadne je na takéto konanie osobitne poverený štatutárnym orgánom.

Ak teda vedúci právneho odboru navrhovateľa (Istrochem, š. p., Bratislava) bez splnenia týchto podmienok sám uzatvoril dohodu o plnomocenstve týkajúcu sa zastupovania pred všeobecnými súdmi v predmetnej veci s treťou osobou (s advokátom), neuzatvoril ju ako osoba oprávnená za organizáciu právne relevantne konať.

Keďže základné právo na právnu pomoc každému patrí podľa čl. 47 ods. 2 ústavy „za podmienok ustanovených zákonom“ (napr. podľa OSP v spojení so zákonom č. 132/1990 Zb. o advokácii), ústavný súd na základe uvedeného konštatoval, že toto základné právo navrhovateľa nebolo porušené, a jeho podnet aj v tejto časti zamietol.

Pokiaľ ide o návrh navrhovateľa zrušiť označené uznesenia bývalého Obvodného súdu Bratislava 3 a bývalého Mestského súdu v Bratislave, odkazujeme na podrobné odôvodnenie nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 51/97 z 3. marca 1997

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 1999

JUDr. Tibor Šafárik
predseda senátu